№ 19 Փետրվարի 14 (26) 1879 Փետրվարի 14 (26) № 19

ՈՒՐԲԵՐԱԹ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվա համար 6 ռուբլի։

Բոլոր գրվածքները պիտի ուղղվեն խմբագրատան անունով։

Ձեռագրատան գրքերը գնվում են ամենայն գրագրաց։
Таблица Редакціи „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—3 ժամ (Բացի կիրակի և ազգ տօներից)։

Յայտարարութիւնք ընդունվում է տարեն տարի

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր ազգայ քաղաքներ։—Նոր բաներ աշխարհից։ Նամակ Ալեքսանդրիայից։ Նամակ Զմիւռնիայից։ Նամակ Սուրաթից։ Նամակ Խարբերդից։ Նոր բաներ։—Ալբանացիներ։—Աշխարհագրական։—Յայտարարութիւններ։—Տեղեկագրեր։

ՄԵՐ ԱԶԳԱԴԱՏ ԹԱՏՐՈՆԸ

Ընդհանրացողին յայտնի է արդէն որ թիֆլիսում կազմվել է մի Հայոց թատրոնական ընկերութիւն, որ նպատակ ունի կազմել մի մշտական Հայոց խումբ։ Ասում են որ բաւական մեծ գումար Հաւաքված է արդէն, որ պէտք է լինի թատրոնական հիմնական գրամագլուխ։

Այդց ջանքում մի շարամիտ և մեր քաղաքի վատ թատրոնականներն էլ Հաւատքիով, ժողովրդեան իրանց մէջ նոյնպան մեծ գումար, որքան Հարուստ Հայերը....

Այսքիրը գեռ նոր են մտածում խումբ կազմելու վրա, իսկ վարձքինները ունեն արդէն մի պատրաստ գերասանական խումբ։

Շատ ուրախալի երևոյթ է, ի Հարկէ, որ միշտակա կազմվեցաւ Հայոց թատրոնական ընկերութիւն, որ Հաւատքեցաւ մի յայտնի գրամագլուխ. բայց այդքան անելուց յետոյ, չը պէտք է եռանդը կորցնել, չը պէտք է թողնել գործը, չը պէտք է ուշանալ....

Այսոց թատրոնական ընկերութիւնը գեռ չէ ընտրել իր միջից մի մշտական մանանաժող, —բայց գեռ բնչքան գործ ունի նա անելու։

Իսկ մինչև այդ ժամանակը թատրոնական գանձը կարող է պատրաստ լինել.... Վաղցունները արդէն պատրաստ են, իսկ Հայերը, — ոչ։

Մանաւանդ պէտք է գէկոբարձիանք չինել սոյ, Հապաստանք և կաշկարատիր ասելի, խումբ գռանի, երգեցողներին և օրիորդներին Հրաւիրի, գերասանների Հետ պայմանագիր կապի, բէժիտիար գռանի, գերասաններին վարժեցնի, թէպէքատուար կազմի, թատրոնների և Հեղինակների Հետ պայմանագրեր։ Դեռ մեծ գործ է։ Ամենից յետոյ կարելի է, թատրոնը մի ամսից յետոյ պատրաստ կը լինի և գեռ մնում ժողովը մեռած չէ։ տուել այդ բոլոր նախապատրաստական աշխատանքներին։

Խումբ կազմելը գեռ բան չէ, մնում ասում մեր մէջ, որտեղ գեռ նախապաշարմունքներ են տիրապետում գերասանի և գերասանուհու արհեստի վերաբերութեամբ։ Մեր կրթված երիտասարդներ և կրթված օրիորդներ ասելի են Հասարակ գերասանական պաշտօնը ընդունելու, չը նայելով որ գերասանի պաշտօնը աշխարհիս ամենաազնիւ պաշտօններից մինն է։ Ինչպէս ասեր և գերասանուհին բարոյական գաղափարների կենդանի քարոզիչներն են ժողովրդի մէջ։ Այդ ասելը պաշտօնը, ազնիւ կերպով կատարված, նոյնքան բարձր է, որքան ուսուցչի, կամ խմբագրի պաշտօնը։ Ինչ են ասում, ուրեմն, մեր երիտասարդները և օրիորդները այդ ասպարէզի վրա մտնելու։

Երբիշ կողմից Հայ գերասանի և գերասանուհու պարապմունքը, նիմէ խումբը խելացի կերպով կազմվված կը լինի, կարող է գրամական կողմից էլ մեր բոլոր ուրիշ ազգային պաշտօններից լաւ վարձատրվված լինել։

Մի ժամանակ մեր ամբողջ լրագրութիւնը տիրացուների ձեռքումն էր, — և Հայոց լրագրութեան անունը կապված էր։ Մի ժամանակ մեր ուսումնարանների տիրացուների ձեռքումն էին, — և մեր ուսումնարանների անունն էլ կապված էր։

Թո՛ղ մեզ նորեն մեր գերասանները, բայց մենք պէտք է ձշմարտութիւն ասենք։ Մինչև այժմ մեր գերասանական եղած ամբողջութիւնը, ensemble, բայց մի երեք, չորս, ձշմարիտ լաւ ապրված, կրթված անձերից, միշտ բաղկացած էր, առհասարակ, տիրացուներից....

Իսկ մեր գերասանական գործը կը բարձրանայ, իր բարձր կրթողական նշանակութիւնը կը ստանայ, ինչպէս լրագրութիւնը և ուսումնարանները, միայն այն ժամանակ, երբ Հայոց լեզվի վրա Հանդէս գալը կը գան մեր Հասարակութեան միջին դասին պատկանող կրթվ...ծ օրիորդները և երիտասարդները։

Դ. Ա.

ՆՈՐ ԹԻՆ ՏԱՄԱՍԻՍԻՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅԻՑ

Փետրվարի 1-ին

Վերջին ժամանակ մայրաքաղաքների լրագրներում կարդում էինք որ Աստրախանի մէջ սաստիկ տարածված է տարափի հիւանդութիւնը և որ լինում են շատ դէպքեր։ Այս տեղեկութիւնների առիթով, հարկաւոր եմ համարում ընթերցողի տարակուսանքը փարատելու համար, քանի մը տողով հետևեալ տեղեկութիւնները։

Նախ և առաջ պէտք է ասել, որ նոր թիֆ Աստրախանի մէջ ոչ մի հիւանդութիւն չէ եղել և այժմ էլ չը կայ։ Այս հիւանդութիւնը հիմարբար յայտնվեց անցեալ տարվայ գեկտեմբերի սկզբներում վ. ի ա ք ա ն ի ս ի հիւանդների առիթով, Կնեատովի գիւղում (Ветлянка, казачья станица, Енотаевскаго уѣзда), որ գտնվում է Աստրախանից 190 վերստ հեռաւորութեամբ և որտեղ կան մինչև 1800 բնակիչ։

Հէնց որ յայտնվեցին վիճակագրում տիպիկ նման ցաւի նշանները, իսկոյն քաղաքապետ ուղարկեց մի հրամանով մի քանի փորձված բժիշկներ ցաւի եղանակը հետազոտելու և բնակիչներին օգնութիւն հասցնելու համար։ Շուտով հասան վիճակագիր Ս. Պետերբուրգից նշանակված ցեղագրի բժշկութեան կրտսերվրիան։ Մի և նոյն ժամանակ նոր բերին գործերի մինիստրից կոմսվված էր կողմել ամենախստ կարանտին և վիճակագիրն ասաց շրջագայելու գործերով որ նրա և մինչև գիւղերի մէջ յարաբերութիւնները կտրվին և ցաւը չը կարողանայ տարածվել հարևան գիւղերում։ Իսկ փաստը մեր կողմերից գնում է այժմ Ղզլարի տարածում, որտեղից առաջինից 300 վերստ հեռաւորութեամբ մեզ պատահ է անուն։ այդ պատճառով մենք առանում ենք այժմ 20 տարում մայրաքաղաքների լրագրերները։

Հիմնվելով բժիշկների տեղեկութիւնների վրա, խոստանում որ մինչև այժմ քանի գոյ են եղել մեռ 300 մարդ, որոնց թիւում և երկու բժիշկներ։

Մեր քաղաքային Դուման իր կողմից, նոր՝ անկարելի համարելով ընդունել նոր՝ բոլորովին անկանոն հասարակ տարածման դէմ։ Այս պատճառով Դուման ընտրեց իր մայրաքաղաքներից 22 մարդուց բաղկացած մի յանձնաժողով, որի գլխաւոր պարտաւորութիւնը պէտք է լինի մ ա ք ր ա ն ի ս ի քաղաքը և գ ե ղ ի ն ֆ ե ի ն գ ի գիւղ ընդունել քաղաքային տարածված տեղերի վերաբերութեամբ։ Յանձնաժողովի խորհրդարանը պարտաւոր է ուղղել տեղերի գործերը, հետազոտել ինչ գրութեան մէջ են գտնվում յուսացքի փոստերը, տարանցիները և տեղացիների խոցվածները, ունեցած տեղերին պարտաւորացնել մարդիկ տալ ընթացք տեղերը, իսկ չարտաղներին քաղաքային հարկով մի ինչներ տալ մարդիկ։ Աստրախանցիներում, յուսացքի փոստերում և տեղացիների խոցվածներում կատարվում է չարչ առաջ կիր։ Իսկ գեղում նրա վրա տեղի ուղղվում (ՏՈՒՅՈՒՐՈՒՆ) և վերջապես մեռնիկ կիրով և հոգով։

Ցեղամարտ փոքրացնելու համար պատաստ է գործածել վերջինիս։ Ցեղերը և տեղերին ուղարկելու գործնական տարանցների վրա։ Մինչև քանի, յանձնաժողովի տեղերին քաղաքի իրաւունք է տալու, որտեղ կը նկատեն անհրաժեշտ, գարշանաւորութիւն և տարաշրջանների համար ինչպէս հրամայել, իսկ գրած գնեն տեղեր տեղերի տարաշրջանում։

Վերջին պարտաւորական հեռագրերից տեղեկանում ենք, որ յանձնաժողովի 20-ից մինչև այս, ոչ վիճակագրում, ոչ էլ նրան գրացի գիւղերում, ոչ մի մեռնող չի եղել ժամանակից և այժմ էլ չի լինում տեղերում ոչ մի վիճակ չը կայ։ Ուրեմն յայտ կայ որ գաղտ մարդի տարածումը կը վերջվի։

Եթէ, Աստուած մի տարազի, կարանտինը, ինչպէս ասում են, ամառն էլ կը պահանջվի.— այն ժամանակ մեր քաղաքին մեծ ինչ ազատութիւն է տանելու։ մեր առևտրական գործերը կը դադարեն։ Մի տարվայ ընթացքում այդքան մեծ նեղդարձութիւն է տանելու կարանտինը մեր առևտրական յարաբերութիւնների վրա։ Ինչպէս յայտնի է, քաղաքը գլխաւոր առևտրատեղը մեզի է, բայց նիմա տարեներին մեզի առնող չը կայ, որովհետև համապարտը դժուարացել է։ Եթէ ուրիշ համապարտներ առնեն Աստրախանին, պէտք է հիմարվիլ կարանտինին և ասեն որ տարեկան մեզ, հետևապէս կարանտինից դուրս եկած մեզը արդէն տանելու է։ Իսկ եթէ Ղզլարի վրայով ուղարկվի, համապարտը չատ հրկար է և ժամանը մեզ է լինում։ Այդ պատճառով Աստրախանում այժմ առևտրական տարեներն մեզի մեզը չատ է։

Շատերը մեր վաճառականներից տարակուսում են հեռագիրներ Մոսկվայի ֆոնդիկներից, թէ ոչ մի «Ջանաղարդայի գրասենեակ» չի ընդունում տարանց, Աստրախան հասցնելու համար։

Մենք հաստատ ասել-ոչից տեղեկանում ենք, որ քաղաքապետը հեռագիր է տարել, որ ոչ մի քանի օրը գալու են Աստրախան լրտես գալու գրելու, չէլեգրաֆիստ մեր քաղաքը, եթէ, Աստուած մի տարազի, յայտնի հիւանդութիւնը։ Ցեղ յայտնի է ասելն որ ֆամ Լորիս-Մելիքովի նշանակված է գեներալ-գուբերնատոր Աստրախանի և Սարատովի նահանգների։

Կոչնատում իր ժամանակին հաղորդել ընթերցողին, ֆամ Լորիս-Մելիքովի մեր քաղաքը այցելութեան մասին։

Անդամ

ՆԱՄԱԿ ՓՈՒԹԱՅԻՍԻՑ

Փետրվարի 9-ին

Մենք հայերս մի ասն ունենք, որ ասվեն հայ ուսումնարան պարտք է համարում կատարել։ Այդ Ս. Վարդանանց նահատակների ասեն է։

Այսքան 8-ին ասասաց պատարագից յետոյ կատարվեցաւ Ս. Վարդանի և նորա քաջերի հոգեհանգիստը։ Նոյն օրվայ երեկոյեան տեղացու երիտասարդներից կազմված վիճակախաղ ազգաբնակչների ձեռագրերից և գանազան իրերից յոգուտ նոյն իսկ ուսումնարանի։ Հաստատութիւնը բացված էր գլխաւորապէս կանանցից և օրիորդներից, որոնք քաջ ազգասէր էին, ազգան կարող էին իրանց մէջ պարտադրել ասելն էլ փոքր գասարանները։ Քէն երգեցին, մեր մեղքից, յանկարծ սկսեց անձրև մաքրել մեր գլխին։ Սենեակների պատերի վրա, ասասաց և ասիանց, երևում էին կամաքանների և հին քաղաքացիների պատկերներ։ Փոքր ինչ հեռու ասիաբնակներով զարդարված էին սեղանների վրա վիճակախաղի իրերը, որոնց գլխին կանգնած էր Վարդան Մամիկոնեանը, լրջամտաբար գարձնում սեղանները։

Հանդէսը բացվեցաւ ազգային երգերով, որ գրեց տեղացի Ս. Ալեքսանդրեանց։ Ապա Ս. Գրիգորեանց ասաց մի գեղեցիկ ասելի

[illegible] Հ. Գասպարի [illegible] գրատունը հանդիսանալիս վրայ [illegible] Հայաստանի [illegible] Հ. Գասպարի [illegible] Հայաստանի [illegible] Հ. Գասպարի [illegible] Հայաստանի [illegible] Հ. Գասպարի